

Fri- och rättigheter

Regeringsformen

1 kap. Statsskickets grunder

1 § All offentlig makt i Sverige utgår från folket.

Den svenska folkstyrelsen bygger på **fri åsiktsbildning** och på allmän och lika **rösträtt**.

Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statsskick och genom kommunal självstyrelse.

Den offentliga makten utövas **under lagarna**.

Frihet till

2 kap. Grundläggande fri- och rättigheter

Opinionsfriheter

1 § Var och en är gentemot det **allmänna** tillförsäkrad

1. **yttrandefrihet**: frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor,

2. **informationsfrihet**: frihet att inhämta och ta emot upplysningar samt att i övrigt ta del av andras yttranden,

3. **mötesfrihet**: frihet att anordna och delta i sammankomster för upplysning, meningsyttring eller annat liknande syfte eller för framförande av konstnärligt verk,

4. **demonstrationsfrihet**: frihet att anordna och delta i demonstrationer på allmän plats,

5. **föreningsfrihet**: frihet att sammansluta sig med andra för allmänna eller enskilda syften, och

6. **religionsfrihet**: frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion.

Frihet från

Negativa rättigheter

2 § Ingen får av det allmänna **tvingas** att ge till känna sin åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende. Inte heller får någon av det allmänna tvingas att **delta i** sammankomst för opinionsbildning eller i demonstration eller annan **meningsyttring** eller att tillhöra politisk sammanslutning, trossamfund eller annan sammanslutning för åskådning som avses i första meningen. *Lag (2010:1408).*

3 § Ingen svensk medborgare får utan samtycke antecknas i ett allmänt register enbart på grund av sin politiska åskådning. *Lag (2010:1408).*

Begränsningsregel

21 § Begränsningar enligt 20 § får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå

- Godtagbara i ett demokratiskt samhälle
- Ej hota den fria åsiktsbildningen
- Proportionalitetsprincipen
  - Inte gå längre än ändamålet
  - Polislagen § 8 (*lag 1984:387*)

utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Begränsningen får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning. *Lag (2010:1408)*.

Begränsning av yttrandefriheten

23 § Yttrandefriheten och informationsfriheten får begränsas med hänsyn till rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enskildas anseende, privatlivets helgd eller förebyggandet och beivrandet av brott. Vidare får friheten att yttra sig i näringsverksamhet begränsas. I övrigt får begränsningar av yttrandefriheten och informationsfriheten göras endast om särskilt viktiga skäl föranleder det.

- **Endast om särskilt viktiga skäl föranleder det**
- **Vidast möjliga yttrandefrihet**
vetenskapliga och kulturella angelägenheter.
Att meddela föreskrifter som utan avseende på yttrandens innehåll närmare reglerar ett visst sätt att sprida eller ta emot yttranden anses inte som en begränsning av yttrandefriheten och informationsfriheten. *Lag (2010:1408).*

Begränsning av demonstrationsrätten

24 § Mötesfriheten och demonstrationsfriheten får begränsas av hänsyn till **ordning** och **säkerhet** vid sammankomsten eller demonstrationen eller till **trafiken**. I övrigt får dessa friheter begränsas endast av hänsyn till **rikets säkerhet** eller för att motverka **farsot**.

Föreningsfriheten får begränsas endast när det gäller sammanslutningar vilkas verksamhet är av **militär** eller liknande natur eller innebär **förföljelse av en folkgrupp** på grund av etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande. *Lag (2010:1408)*.

Yttrandefriheten i dag

- Rättighet enligt Europakonventionen och RF
- Särskilt stark och detaljerad rättighet
  - En av de väsentliga grundvalarna för en demokrati.
- Gäller inte bara information och idéer som "mottas positivt" eller anses "oförargliga eller likgiltiga" utan också sådana som "kränker, chockerar eller stör staten eller någon del av befolkningen" X.
- Sådana är de krav på "pluralism, tolerans och vidsynthet" förutom vilka det inte finns något demokratiskt samhälle.

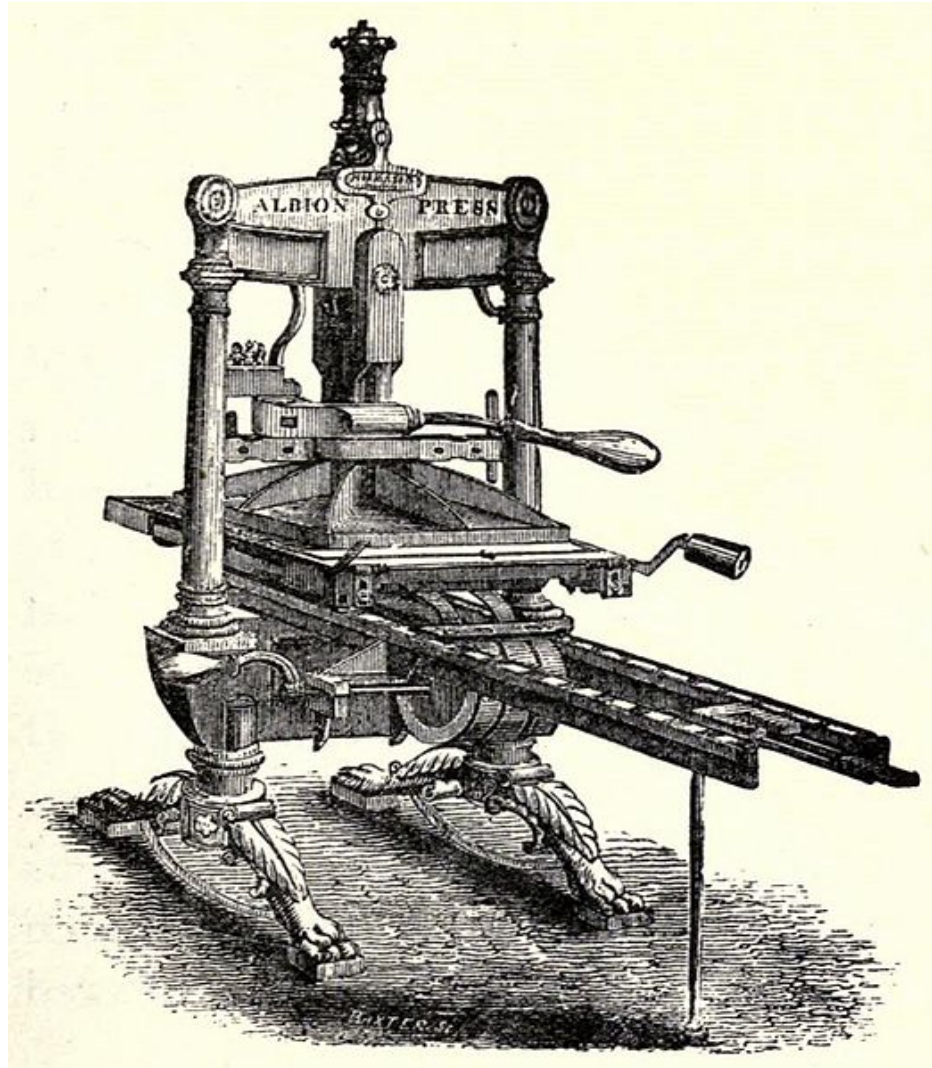
Europadomstolen 1976

Yttrandefriheten i dag

- Rättighet enligt Europakonventionen och RF
- Särskilt stark och detaljerad rättighet
  - §1. ”Var och en är gentemot det allmänna tillförsäkrad
  - 1. yttrandefrihet: frihet att i tal, skrift eller bild eller å annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor”
- Informationsfrihet, mötesfrihet, demonstrationsfrihet, föreningsfrihet och religionsfrihet. (positiva opinionsfriheterna)
- Subsidär i förhållande till mediegrundlagarna.

Tryck- och yttrandefriheten i dag

- Rättighet enligt Europakonventionen och RF
- Särskilt stark och detaljreglerad rättighet enligt TF och YGL
- TF och YGL ger skydd för yttranden som framställs eller överförs med viss teknik, t.ex. tryckpress, CD-skivor, radio-tv och vissa webbplatser

TF 1766

- Censuren avskaffades
- Administrativa åtgärder förbjuds
- Krav på rättegång
- Offentlighetsprincip
- Upphöjdes till grundlag

TF 1949

- Ingen förhandsgranskning
- Konfiskationer förbjuds
- Distributionsplikt
- Ny struktur

Kuggar

- Censurförbud och hindrande åtgärder
- Ensamansvar
- Meddelarskydd
- Särskild brottskatalog
- Särskild rättegångsordning, JK o jury
- Etableringsfrihet
- Offentlighetsprincipen

Kuggarna

- Censurförbud och hindrande åtgärder
- Ensamansvar
- Meddelarskydd
- Särskild brottskatalog
- Särskild rättegångsordning, JK o jury
- Etableringsfrihet
- Offentlighetsprincipen

Kuggarna i TF & YGL

- Censurförbud och hindrande åtgärder
- **Ensamansvar**
- Meddelarskydd
- Särskild brottskatalog
- Särskild rättegångsordning, JK o jury
- Etableringsfrihet
- Offentlighetsprincipen

Ansvarskedja periodiska skrifter

- Utgivaren
  - Stf utgivare
- Ägaren
- Tryckaren
- Spridaren

Kuggarna i TF & YGL

- Censurförbud och hindrande åtgärder
- Ensamansvar
- Meddelarskydd
- **Särskild brottskatalog**
- Särskild rättegångsordning, JK o jury
- Etableringsfrihet
- Offentlighetsprincipen

Brotten

Tre typer: samhället, allmänna o enskilda

- Spioneri
- Uppvigling
- Hets mot folkgrupp
- Olaga hot
- Förtal
- Förolämpning

Hets mot folkgrupp

Brottskatalog, 18 p i TF (1 p i YGL):

11. **hets mot folkgrupp**, varigenom någon hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning;

Förtal

14. **förtal**, varigenom *någon* utpekar *annan* såsom *brottslig* eller *klandervärd i sitt levnadssätt* eller annars lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för *andras missaktning*,

och, om den förtalade är avliden, gärningen är sårande för de efterlevande eller annars kan anses kränka den frid, som bör tillkomma den avlidne,

dock inte om det med hänsyn till omständigheterna var *försvarligt* att lämna uppgift i saken och han eller hon visar att uppgiften var *sann* eller att han eller hon hade *skälig grund* för den;

Kuggarna

- Censurförbud och hindrande åtgärder
- Ensamansvar
- Meddelarskydd
- Särskild brottskatalog
- **Särskild rättegångsordning,
JK o jury**
- Etableringsfrihet
- Offentlighetsprincipen

Rättegångsordning

- Instruktionen
- Särskild åklagare, JK
- Jurymedverkan
- Kvalificerad majoritet
- Juryn har sista ordet

Grundbultarna i TF & YGL

- Censurförbud och hindrande åtgärder
- Ensamansvar
- Meddelarskydd
- Särskild brottskatalog
- Särskild rättegångsordning, JK o jury
- **Etableringsfrihet**
- Offentlighetsprincipen

Etableringsfriheten

- Fritt starta, ge ut och sprida skrift
- Förbud mot positiva åtgärder
- Förbud mot negativa åtgärder
- Presstödet
- Trådsändningar
- Etermedier kräver tillstånd (RTVL)

Mediestödet

Framtidens mediestöd

3 § Mediestöd får lämnas till allmänna nyhetsmedier som

1. **präglas** av principen om **alla människors lika värde** och den **enskilda människans frihet och värdighet**
2. har ett redaktionellt innehåll som utgör minst 60 procent av hela innehållet,
3. har ett exklusivt, egenproducerat redaktionellt innehåll som utgör minst 20 procent av hela innehållet
4. har ett redaktionellt innehåll som präglas av **hög kvalitet** och **inre mångfald**

SOU 2016:80

”I likhet med Medieutredningen bedömer regeringen att det är viktigt för stödordningarnas legitimitet att aktörer som är berättigade till mediestöd har **en ansvarstagande publicistisk hållning** genom en ansvarig utgivare...

Ett annat tröskelkrav som enligt regeringens bedömning bör utgöra en förutsättning för de nya stödformerna är att det allmänna nyhetsmediet följer **god medieetisk sed.**

prop. 2017/18:154

Polisingripande mot en Vietnamdemonstration vid finansministermötet på hotell Foresta på Lidingö 1968